

Nd.

731. Frumvarp til laga

um breyting á lögum nr. 26 23. júní 1932 og lögum nr. 22 1. febrúar 1936, um Brunabótafélag Íslands.

Frá allsherjarnefnd.

1. gr.

1. gr. laganna orðist svo:
Brunabótafélag Íslands er gagnkvæmt ábyrgðarfélag váttryggjenda, eftir því sem lög þessi ákveða.

2. gr.

- a. Aftan við aðra málsg. 4. gr. laganna bætist: sem og að taka þátt í váttryggingu húseigna í Reykjavík með öðrum váttryggingarfélögum.
- b. Þriðja málsg. 4. gr. orðist svo:
Enn fremur er félaginu heimilt að taka í eldsvoðaábyrgð hvers konar lausafé, þar með taldar hvers konar afurðir í vörzlu framleiðenda, nema verzlunarbirgðir.

3. gr.

6. gr. laganna orðist svo:
Váttryggingum skal haldið aðgreindum í 5 flokka, þannig að unnt sé að gera upp iðgjöld og tjón hvers flokks fyrir sig:
1. Tryggingarflokkur fasteigna í kaupstöðum og kaupúnum.
2. Tryggingarflokkur fasteigna í sveitum.

3. Tryggingarflokkur lausafjár.
4. Tryggingarflokkur fasteigna í Reykjavík.
5. Tryggingarflokkur stríðstryggingar íslenzkra skipshafna.

Árlegur tekjuafgangur flokkanna, sem og aðrar tekjur félagsins, fellur til sameiginlegs varasjóðs, sem er að fullu ábyrgur fyrir tjónum í 1.—4. flokki, en hefur takmarkaða ábyrgð fyrir 5. flokki.

4. gr.

7. gr. laganna orðist svo:

Félagið leitar endurtryggingar eða samtryggingar (coassurance) hjá öðrum váttryggingarfélögum, fyrst og fremst innlendum, að því leyti sem það telur ekki fært að hafa áhættuna á eigin ábyrgð.

5. gr.

Fyrri málsgr. 8. gr. laganna orðist svo:

Allir þeir, sem skyldir eru til váttryggingar hjá félaginu samkvæmt 3. gr., eru félagsmenn þess. Félagsmenn ábyrgjast, að iðgjaldasjóður félagsins standi í skilum. Þó nær ábyrgðin aðeins til þeirra eigna, sem váttryggðar eru í félaginu, sbr. 3. gr.

6. gr.

9. gr. laganna falli niður, og greinatala breytist samkvæmt því.

7. gr.

Aftan við 13. gr. laganna bætist: eða ástæður, sem tjónþola er ekki sjálfrátt um.

8. gr.

15. gr. laganna orðist svo:

Iðgjöld af fasteignum í skyldutryggingu, svo og skirteinisgjöld, hvíla sem lögveð á eignunum sjálfum og ganga í tvö ár fyrir öllum öðrum skuldbindingum, sem á þeim hvíla, nema sköttum til ríkissjóðs. Séu gjöldin eigi greidd innan 6 mánaða frá gjalddaga, er heimilt að láta selja hina váttryggðu eign á uppboði, án undanfarins dóms, sátta eða lögtaks, en tilkynna skal váttryggjanda í ábyrgðarbréfi eða á annan öruggan hátt, að sölu hafi verið beiðzt. Á sama hátt skal uppboðshaldari aðvara eiganda, með tveggja vikna fyrirvara, áður en hann sendir söluauglýsingu til birtingar. Uppboðið skal auglýst einu sinni í Lögbirtingablaðinu. Má sala ekki fara fram fyrr en 6 vikum eftir birtingu auglýsingarinnar. Virðingargjöld má heimta með lögtaki.

9. gr.

Aftan við 16. gr. laganna bætist ný málsgrein:

Séu gjöldin eigi greidd áður en 3 mánuðir eru liðnir frá gjalddaga, skal greiða af þeim dráttarvexti frá gjalddaga til greiðsludags, er nemi ½% fyrir hvern mánuð eða hluta af mánuði, sem það hefur dregið.

10. gr.

Á eftir 16. gr. laganna komi 3 nýjar greinar, og breytist greinatala samkvæmt því:

- a. Félagið skiptist í deildir. Bæjarfélag hvert eða sveitarfélag telst sérstök deild í félaginu.
- b. Þegar varasjóður félagsins er orðinn svo hár, að öruggt þykir að dómi framkvæmdarstjórnar um fjárhagsafkomu þess, má af árlegum tekjuafgangi greiða félagsdeildunum ágóðahluta af skyldubundnum fasteignatryggingum, enda hafi brunatjón ekki farið fram úr 80% af iðgjöldunum á því ári, sem ágóða er úthlutað fyrir. — Upphæð ágóðahluta í hvert sinn ákveðst af félagsstjórn og miðast við það, að félaginu safnist fé í minnsta lagi hlutfallslega við aukningu váttryggingaverðmætisins.

Nánari reglur um ágóðaúthlutun skulu settar með reglugerð. Má þar ákveða, að úthlutunin sé í tveim flokkum, annars vegar af fasteignavátryggingum í kaupstöðum og kauptúnum, hins vegar af fasteignavátryggingum í sveitum, og geti verið misjöfn til hinna einstöku deilda innan hvors flokks, eftir því hve tjónin hafa orðið mikil á móts við iðgjöld þeirra.

- c. Heimilt er félaginu að efna til eftirlaunasjóðs fyrir fasta starfsmenn félagsins, ekkjur þeirra og börn.

Til stofnunar sjóðsins leggur félagið fram í upphafi fjárhæð, er ákveðst af framkvæmdastjórn félagsins í samráði við ríkisstjórnina. Eftir það leggur félagið fram árlegt tillag til sjóðsins, allt að $\frac{2}{3}$ á móti framlögum starfsmanna.

Heimilt er og ráðherra að ákveða forstjóra og skrifstofustjóra félagsins, er frá fara fyrir aldurs sakir, eftirlaun eða viðbótareftirlaun úr eftirlaunasjóði félagsins, eða af árlegum tekjuafgangi, enda eigi þeir ekki rétt til fullra eftirlauna á annan hátt.

Ríkisstjórnin setur reglugerð um eftirlaunasjóð félagsins.

11. gr.

22. gr. laganna falli niður. Greinatala breytist eftir því.

12. gr.

25. gr. laganna orðist svo:

Lög þessi öðlast gildi

13. gr.

Þegar lög þessi hafa öðlazzt staðfestingu, skal fella meginmál þeirra og þann hluta laga nr. 22 1. febr. 1936, sem ekki er úr gildi fallinn, inn í meginmál laga nr. 26 23. júní 1936, um Brunabótafélag Íslands, og gefa þau síðan út þannig breytt.

Greinargerð.

Allsherjarnefnd hefur verið sent þetta frumvarp af atvinnu- og samgöngumálaráðuneytinu með þeim tilmælum, að nefndin athugaði frumvarpið og flytti það í því formi, sem henni þætti best henta. En þar svo var áliðið þingsins, er frv. kom til nefndarinnar, sá hún sér ekki fært að taka frv. til gagngerðrar athugunar, en vildi hins vegar, að frv. kæmi fram á þinginu, svo að þingmönnum gæfist kostur á að kynna þvi. Nefndarmenn hafa eðlilega allir óbundnar hendur um frv. í heild og einstök atriði þess.

Svo hljóðandi greinargerð fylgdi frumvarpinu, en hún er, eins og frv. sjálft, samín af forstjóra Brunabótafélags Íslands:

Síðan 1932 og 1936, er lögum Brunabótafélags Íslands var breytt, hefur orðið nokkur útfærsla á starfssviði félagsins og breytingar á ástæðum þess og almennum ástæðum, er gera þörf ýmist nýrra breytinga eða viðauka. — Nánar um það efni verður rætt í athugasemdum við hinar einstöku frumvarpsgreinar.

Um 1. gr.: Þegar Brunabótafélag Íslands var stofnað, átti það eðlilega engan sjóð til að mæta áhættunni, sem það tókst á hendur. Áhættunni var því mætt með takmarkaðri ábyrgð ríkissjóðs og vátryggjenda.

Þrátt fyrir það, þótt félagið setti vátryggingariðgjöldin 25—40% lægri en þau voru áður hjá hinum erlendu vátryggingarfélagum, sem þá höfðu frjálsar tryggingar hér á landi, hefur því samt frá upphafi safnast árlega fé, og aldrei þurft til að taka, hvorki ábyrgðar ríkissjóðs né félagsmanna. Fjársöfnunin var hæg framan af, en vaxandi smátt og smátt, eftir að hún fór meir og meir að styðjast við vexti af því fé, sem safnaðist. Eftir að starfssvið félagsins var fært út til smákauptúna (1932) og sveitanna (1934), og einkum er félagið fékk hagstæðari endurtrygging-

arkjör (1932) en verið höfðu áður, fór sjóðurinn örar vaxandi. Í lok síðasta váttryggingarárs (15. okt. 1940) var hann rúmar 4 milljónir króna. Nemur hann nú um 30% af váttryggingarverðmæti fasteigna og rúmlega 11-földum ársiðgjöldum.

Þar sem baktrygging félagsins er þannig orðin að miklum mun meiri en hún var í upphafi, og með tilliti til allrar reynslu félagsins þykir eðlilegt, að ábyrgð rikissjóðs falli niður. En þar sem félagið er gagnkvæmt ábyrgðarfélag fasteignaváttryggjenda, er sjálfgefið, að þeirra ábyrgð haldist eins og hún var ákveðin í upphafi, enda þótt væntanlega þurfi aldrei til hennar að taka.

Óþarft virðist að halda í lögnum tilvitnuninni um stofnár félagsins, enda er hún ekki alls kostar rétt. Félagið var stofnað með lögum 1907, en lögnum var aðeins breytt 1915 og starfræksla hófst ekki fyrir en í ársbyrjun 1917.

Um 2. gr.: a. Félagið hefur nú með samningi við Sjóváttryggingarfélag Íslands, ásamt endurtryggingarfélagi sínu tekið að sér hálfu áhættu af váttryggingu húseigna í Reykjavík. Viðbótin er til samræmis við það.

b. Í þessari málsgrein felst engin breyting frá lögnum, aðeins nánari orðun á þeirri heimild félagsins til lausafjártrygginga, sem ákveðin hefur verið. Undantekning á almennri heimild félagsins til lausafjártrygginga tekur aðeins til verzlunarbirgða.

Þá má og geta þess hér, að félagið hefur, með heimild í lögum nr. 37 frá 12. febr. 1940, tekið að ¼ hluta þátt í stríðstryggingu íslenzkra skipshafna. Tjónin hafa orðið vonum minni til þessa, svo að allmikill afgangur hefur orðið af iðgjöldum. Áhætta félagsins af þátttöku sinni er takmörkuð við 60 þús. krónur.

Um 3. gr.: Flokkaskipting 6. gr. laganna fellur ekki við starfssvið félagsins, eins og það er orðið eftir útfærslu hinna síðari ára. Flokkaskipting sú, sem frumvarpsgreinin ákveður, er nauðsynleg fyrst og fremst til þess að fylgjast með því, hvernig hver tegund trygginganna ber sig, og ákveða iðgjöldin fyrir hvern flokk með tilliti til þess. Þrátt fyrir þessa skiptingu bera flokkarnir að fullu sameiginlega áhættuna hver með öðrum, þó að undantekinni stríðstryggingunni. Áhætta varasjóðs af þátttöku í henni er takmörkuð (sbr. aths. um 2. gr.).

Um 4. gr.: Vegna hinna óviðráðanlegu og óvissu ástæðna, sem nú eru í hvívetna, getur verið nauðsynlegt, að hámark það, sem 7. gr. laganna setur fyrir áhættu félagsins af einstökum váttryggingum, sé ekki einskorðað. Hvort tveggja getur komið fyrir, að endurtrygging fái ekki eða falli niður af óviðráðanlegum orsökum, sem og hitt, að hagfellt eða nauðsynlegt verði að leita endurtryggingar á öðrum grundvelli en þeim, sem samrýmist hámarksákvæðum laganna.

Um 5. gr.: Málsgreinin er samræmd við orðun frumvarpsins. Tilvísunin um það, hverjir séu hinir ábyrgu félagsmenn, er skýrari til 3. gr. en til 6. gr. eins og hún yrði eftir frumvarpinu.

Um 6. gr.: Niðurfall 9. gr. laganna er afleiðing af breytingunni við fyrstu grein, niðurfall ábyrgðar rikissjóðs.

Um 7. gr.: Lögin (13. gr.) ákveða, að draga skuli 10—20% frá tjónbótum, sé ekki endurbyggt, nema almannahagur heimti, að frá því sé vikið. Aðrar ástæður geta einnig verið fyrir hendi, sem gera tjónþola ómögulegt að endurbyggja, svo sem er nú af völdum ófriðarins. Virðist þá ekki sanngjarnt að láta það bitna á váttryggjanda.

Um 8. gr.: Fyrsta málsg. er ekki efnisbreyting, aðeins skýrar tekið fram það, sem í henni hefur falizt.

Í annarri málsgreininni er farið fram á það, að félaginu sé veitt samskonar heimild um innheimtu iðgjaldanna sem gefin er Landsbanka Íslands í 17. gr. laga nr. 1 frá 1900 til sölu veðsettra eigna án undangengins dóms, sáttar eða fjárnáms (hér lögtaks), sbr. 10. gr. tilskip. frá 18. febr. 1847. Lögtak sem undanfari sölu er með öllu óþarft, þar sem það er aldrei tekið í öðru en sjálfri hinni váttryggðu og lögveðbundnu eign, og því ekki til annars en fyrirhafnar og kostnaðar fyrir váttryggjanda. Í reyndinni mun aldrei hafa komið til nauðungarsölu vegna bruna-

bótargjalda einna saman. Hér er því aðeins um innheimtuaðferð að ræða eða greiðsluþvingun.

Þá er farið fram á, að söluformið sé gert kostnaðarminna með því að söluupphæðið þurfi ekki að auglýsa nema einu sinni. Iðgjöldin nema oft aðeins fáum krónum, eða tugum króna. Gjaldendum er því tilfinnanlegt að þurfa að greiða í lögtaks- og auglýsingarkostnað oft margfalda upphæð við iðgjaldið. Tilhögunin, sem hér er ráðgerð, væri báðum aðilum til hagsbóta, án þess að skert sé réttaröryggi þeirra, enda váttryggjendum tryggður ekki minni frestur en með lögtaksgerðinni til þess að komast hjá auglýsingar- og sölukostnaði.

Um 9. gr.: Það er orðin venja um mörg viðskipti og lögfest um fastákveðin gjöld flest, að greiddir séu dráttarvextir, ef gjöldin eru ekki greidd innan tilskilins frests frá gjalddaga. Séu dráttarvextir ekki greiddir, fá þeir, sem draga að greiða gjöld sín, umbun fyrir greiðsludráttinn miðað við hina, sem greiða í gjalddaga. Torvelda þessar ástæður mjög greið skil á iðgjöldum. Fresturinn, sem hér er ætlaður, er þrefalt lengri en greiðslufrestur iðgjalda af fasteignum í Reykjavík.

Um 10. gr.: a. Deildaskipting sú, sem hér er gerð, er nauðsynleg til að fá grundvöll fyrir ágóðaúthlutun þeirri, sem ræðir um í staflið b.

b. Þar sem Brunabótafélag Íslands er gagnkvæmt ábyrgðarfélag þeirra fasteignaváttryggjenda, sem hafa skyldubundnar váttryggingar í félaginu (sbr. 1. gr. félagslaganna), ber váttryggjendum að réttu lagi að hafa áhættu og ágóða af starfsemi félagsins. Vegna hins verulega stuðnings af vöxtum af því fé, sem safnast hefur, er áætla má nú árlega nálægt 200 þús. kr., má telja, að árleg fjársöfnun verði hér eftir meiri en full þörf er á. Undanfarin 4 síðustu árin hefur fjársöfnunin verið fullar 400 þús. krónur árlega að meðaltali. Þó að váttryggingarverðmætið vaxi að visu talsvert með ári hverju, þá fara jafnframt minnkandi hlutfallsleg tjón sem og sambrunahætta, bæði vegna aukinna brunavarna og eldtryggari nýbygginga almennt en hinar eldri voru.

Vegna þess að möguleikinn til ágóðaúthlutunar byggist að mestu eða öllu á vöxtunum af því fé, sem safnast hefur, og safnast væntanlega áfram, þá þykir rétt, að hann falli til deilda félagsins, sveitar- og bæjarfélaga, en ekki beint til váttryggjenda, enda eiga að miklu leyti aðrir einstaklingar hluta í fjársöfnuninni en núverandi eigendur. Þá er og þess að gæta, að félagsdeildirnar hafa nokkur almenn útgjöld til brunavarna. Ágóðaúthlutunin til þeirra gæfi þeim nokkrar tekjur á móti. Yrðu þau þá færari um að uppfylla þær skyldur um brunamál og brunavarnir, sem á þau eru lögð í hinum almennu brunamálalögum og með brunamálasamþykktum. En í þeim efnum er víða nokkurs áfátt, m. a. vegna fjárskorts. Váttryggjendunum kæmi úthlutunin til ágóða á þann hátt, að vegna hennar þyrftu bæjar- og sveitarfélögin að gera til þeirra nokkurn veginn tilsvarendi lægri kröfur til útgjalda.

Ástæðan til að ákveða ágóðaúthlutunina í tveim flokkum er sú, að í þéttbýlinu er sambrunahætta, en ekki í dreifbýlinu. Og ávinningurinn við það að ákveða mismunandi ágóðahluta til hinna einstöku deilda innan hvers aðalflokks væri bæði réttlætisástæður og hvöt fyrir deildirnar, hverja fyrir sig, til að gæta sín sem best fyrir brunatjónum með öllum tiltækilegum ráðum.

c. Það er nú orðin venja hjá hinum stærri stofnunum að efna til eftirlaunasjóða fyrir fasta starfsmenn, er þeir láta af störfum. Sú er einnig stefnan í almennri löggjöf, að tryggja öllum mönnum nokkurn framfærslueyri, þegar kraftar bresta eða heilsa dvín. En vegna þess hve hinar opinberu almennu ráðstafanir í þessu efni eru nýlega tilkomnar og ófullnægjandi í ýmsu tilliti, þá koma þær lítt að notum fulltíða mönnum eða eldri.

Brunabótafélag Íslands er stofnun, sem ekki er fyrirsjáanlegt, að hætti störfum eða leggist niður. Má því teljast eðlilegt og nauðsynlegt, að félagið komi upp, í samræmi við kröfur tímans, eftirlaunasjóði á líkan hátt og flestar aðrar meiri háttar stofnanir hafa gert.

Núverandi forstjóri og skrifstofustjóri félagsins eru orðnir það rosknir menn, að

Þeir myndu ekki hafa safnað sér verulegum eftirlaunum í eftirlaunasjóði starfsmanna félagsins á þeim tíma, sem ætla má, að þeir eigi eftir að starfa við félagið. Líkt gæti og orðið um síðari starfsmenn í þessum stöðum. Fyrir því er leitað lagaheimildar til að veita megi starfsmönnum í þessum stöðum eftirlaun, eða viðbót við þau eftirlaun, sem þeir kynnu að hafa safnað sér, er þeir láta af störfum hjá félaginu, eða kynnu að eiga tilkall til á annan hátt.

Um 11. gr.: Ákvæðum 22. gr. laganna er nú fullnægt og greinarinnar því ekki þörf lengur.

Um 12. gr.: Krefur ekki skýringar.